

MÜZİK

« My Fair Lady » Ankara'da

FARUK GÜVENÇ

«Bazı insanlar yenilikten, «gelecek» ten korkarlar. Oysa operanın değişmesi, yeni bir form, yeni bir ifade şekli olması gerekli. Bugünkü durumuyla çağımız seyircisi için ilgi çekici olamaz. Dünyanın her yerinde müzikallere gösterilen geniş ilgi, halkın bu konudaki genel eğilimini belli etmiştir. Müzikal, bence, geleceğin operasına doğru atılmış bir adımdır... Onun için müzikal. operaya yeni bir kan aşılacak gibi oluyor.»

KENDİSİNE «müzikal komedileri devlet sahneleri için hafif bulanlar var; ne dersiniz?» diye soran Akis yazarına bunları Todd Bolender söylemiş. Müzikali geleceğin operasına doğru atılmış bir adım olarak görmek pek şaşırtıcı birşey ama bu türü operaya aşılanmış yeni bir kan farzetmekte yerden göğe kadar haklı bay Bolender; yalnız, hasta olan kiral'a çingene kan vermek gibi birşey bu. Kuzum, form olarak ne yenilik getirmiştir müzikal? Arya ise operada var, düetse, koroyla, baletse hepsi operada da var. Müzikallerin operadan tek farkı konuşma sahnelerinin daha çok, müziğin daha basit, daha adi, daha seviyesiz olması. Zaten dünyanın her yerinde müzikallere gösterilen geniş ilgi de bu sebebe dayanıyor. Bir Mozart, bir Beethoven, bir Alban Berg, tarihin hiçbir devrinde büyük kitleleri bir Cole Porter, bir İrvin Berlin, bir Frederick Loewe kadar sürüklememiştir peşinden. Nasıl ki Silvie Vartan da şarkıcı olarak bir Dietrich Fischer Dieskau'dan daha büyük bir üne sahip dünyada. Gerçek sanat eserinin anlaşılmasının güç, müşterisinin az, buna mukabil ucuz malın sürümünün daima daha fazla olduğunu biz bilmez miyiz sanki. Öyleyse bu noktadan çıkarak bir mugalâta yarışına girmek niye? Ben, müzikal devlet sahnelerinde oynanmalı, ya da oynanmamalı gibi gereksiz bir tartışmaya katılmak istemiyorum. Ama bu çeşit eserleri dünyanın her yerinde tiyatrolar değil de operet sahneleri temsil eder. Geçen gece saat tuttum: My Fair Lady tam üç saat sürüyor; bunun yarısı müzikli. Koca bir orkestra, koca bir koro, koca bir balet ve arada sırada şarkı söyleyen, danseden beş-altı tiyatro oyuncusu. Akıl ve mantık böyle bir eseri üç-beş tiyatro oyuncusuyla anlaşarak operet sahnelerinin icra etmesini emreder. Ama bizde durum tam tersi olmuştur. Devlet Tiyatrosu Genel Müdürlüğü koca bir orkestra kiralamış, koca bir koro kurmuş, dışardan bir balet sağlamış ve üç-beş oyuncuyla bu işe girişmiş.. Bin defa yazdık, bin defa söyledik, Türkiye'nin en seçkin sanat kurumlarında kararlar aldık, bize sanat işlerini düzenleyecek, kurumlar arasındaki işbirliğini sağlayacak bir beyin, bir organ gerek diye, aldırın olmadı. My Fair Lady oynanacaksa bu daha önceden plânlanır, opera orkestrasını, korosunu ve baletini, tiyatro oyuncularını verir, işler en «iktisadi», en «verimli» çizgi üzerinde yürütülür. Ama hayır! Bizde opera tiyatroya, tiyatro operaya düşmandır, daha üst makamlar zaten işin inceliklerinden anlamaz, bir plânsızlıktır, bir düzensizliktir, bir mantıksızlıktır gider, kimse de çıkıp israf edilen paranın, emeğin ve zamanın hesabını sormaz. Bu konuya, illerde tekrar dönmek üzere buraya bir noktaya koyuyorum.

GELELİM My Fair Lady'ye. Akis'in yazdığına göre «Bernard Shaw, müzikal konusunda kendisine yapılan bütün teklifleri —hatta en caziplerini— olumlu karşılamamış, meşhur inatçılığıyla hepsini reddetmiştir» Hayır, meşhur inatçılığıyla değil, meşhur zekâsıyla. Nitekim Bernard Shaw ölüncüye kadar Pygmalion'u «musical» haline getirmek için kimse koparamamıştır kendisinden. My Fair Lady'nin doğuşunu Bernard Shaw'un ölümüne borçluyuz. Aslında Bernard Shaw, My Fair Lady'nin doğuşuyla yeniden ölmüştür de denebilir. Müzikli oyunda, Pygmalion'daki zekâ kıvılcıklarından, acı taşlamalardan hiçbirini bulamazsınız. My Fair Lady, olağanüstü bir zekânın normal akla indirgenmesi, dehânın sıradan bir kafaya dönüşümüdür. Ve bütün olayların ardında budalaca basit, geri zekâlı bir «film müziği»!

TODD BOLENDER, Akis yazarına pek parlak bir laf daha etmiş: «Opera çok iyi söylenmezse, çok iyi yönetilmezse, çok iyi sahneye konulmaz ve oynanmazsa, kötü bir bale temsili gibi, tahammül edilmez birşey olur». Opera öyledir de meselâ «musical» öyle değil midir, senfonik bir konsere, bir tiyatro eserine bir resim sergisine bu şartlar ya da benzerleri mevcut değilse tahammül edilebilir mi? My Fair Lady, Ankara'daki temsilinde büyük bir başarı kazanmışsa bunu başta Todd Bolender'in harikulâde «mise en scène» ine, eşsiz koregrafisine, sonra Refik Eren'in nefis dekorlarına, Hale Eren'in güzel kostümlerine, isimlerini saymakla bitiremeyeceğim sanatçıların (meselâ Ayten Gökçer'in, Akalın, Akmansoy, Esi Üçüştü'nün) nefes kesici oyunlarına borçluyuz. Çizmeden yukarı çıkmamak için oyunun tiyatro yönüne dokunmayacağım. Ama Ayten Gökçer'in, Gerald Stern'in şarkıları gerçekten mükemmeldi. Zaten genellikle My Fair Lady'de müzik yönünden aksayan hiçbir şey yoktu diyebilirim; orkestradan koroya kadar. Temsilden sonra müziksever bir dostum kulağına eğildi ve «Ayten'in şarkısı olmadığı belli» dedi, «o kadar iyi söylüyor. Cüneyt'i ise bilmiyen biri şarkıcı sanabilir..» Haksızlık etmemek için hemen ekliyeyim: Cüneyt Gökçer ilk şarkısında ritm yönünden pek aksadı ama ondan sonra bizim profesyonel operacılara taş çıkartacak kadar iyi bir baritondu.